

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ПРОЄКТУВАННЯ ЗМІСТУ БАЗОВОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Ляшенко Олександр,

доктор педагогічних наук, професор,
дійсний член НАПН України,
академік-секретар Відділення загальної
середньої освіти НАПН України,
м. Київ, Україна

E-mail: o.liashenko@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6885-5978>

Стаття висвітлює основні підходи до проектування змісту базової середньої освіти, що зумовлені нинішнім реформуванням української школи, зокрема розробленням і запровадженням нових стандартів загальної середньої освіти. Розкриваються відмінності нового освітнього стандарту від попередніх генерацій. Зокрема зазначається, що нинішня модернізація змісту освіти ґрунтується на ключових компетентностях, якими мусять оволодіти здобувачі загальної середньої освіти впродовж навчання в школі.

Обґрунтування змін у змісті базової середньої освіти підпорядковано суті сучасної парадигми освіти, яка інтегрує особистісно орієнтований, діяльнісний і компетентнісний підходи до навчання. Зміст базової середньої освіти повинен бути спрямований на індивідуальний розвиток дитини як цілісної особистості та успішну її соціалізацію в сучасному суспільстві.

Новий стандарт освіти окреслює вимоги до обов'язкових результатів навчання у здобутті базової середньої освіти як складника наскрізного компетентнісного потенціалу для кожної освітньої галузі, які в сукупності забезпечують формування відповідних ключових компетентностей учнів впродовж повної загальної середньої освіти. Обов'язкові результати навчання можуть досягатися як шляхом традиційного предметного навчання, так і завдяки інтеграційному підходу до конструювання змісту освіти. Варіанти реалізації змісту освіти визначає освітня програма, яку розробляє заклад освіти.

За такого підходу здобуті результати навчання характеризуються не обсягом засвоєних предметних знань чи вмінь, а динамікою когнітивних процесів щодо їх застосування в різних ситуаціях життєвої практики (професійній діяльності, навчанні, побуті тощо). Методологія удосконалення змісту базової середньої освіти враховує різні моделі освітньої діяльності і ґрунтується на визнанні унікальності кожного учня як особистості і необхідності персоналізації його освітньої траєкторії відповідно до освітніх потреб.

Ключові слова: зміст базової середньої освіти; компетентнісний підхід; ключові компетентності; інтеграція змісту освіти; моделі освітньої діяльності

Постановка проблеми. Оновлення змісту освіти, що відбувається нині відповідно до концепції Нової української школи [1], має на меті урахування цілей і цінностей демократизації суспільства і спрямоване на особистісний розвиток здобувачів освіти, формування їх як громадян, здатних продуктивно жити й ефективно діяти в сучасному глобалізованому суспільстві. Це вимагає, у свою чергу, змін у змісті освіти, які передбачатимуть індивідуалізацію освітнього процесу з метою задоволення освітніх потреб осіб, що навчаються, розумного узгодження життєвих інтересів особистості і суспільних цілей розвитку громади.

Позитивну роль у формуванні сучасного змісту шкільної освіти відіграв запроваджений на початку нинішнього століття механізм стандартизації освіти як чинник збереження єдиного освітнього простору. Починаючи з 2001 р., в українській школі реалізовано два покоління освітніх стандартів для початкової і загальної середньої освіти, які в основному забезпечили досягнення зазначених цілей. Нині ж створюється третє покоління стандартів повної загальної середньої освіти: з 2018 р. запроваджується стандарт початкової освіти; стандарт базової середньої освіти перебуває на завершальній стадії узгодження, згодом почнеться активна робота з формування і структурування змісту шкільної освіти на даному рівні. Природним у цих умовах стає обговорення проблем модернізації змісту середньої освіти і визначення засадничих принципів добору і конструювання його для нової української школи.

Як зазначалося в науково-аналітичній доповіді «Про зміст загальної середньої освіти» [2], підготовленій вченими НАПН України, у нинішньому змісті загальної середньої освіти недостатньо реалізована ідея компетентнісного спрямування освітнього процесу. Він головним чином зорієнтований на формування знань і суто предметних компетентностей. Між тим такі конче важливі компетентності, як, наприклад, вміння вчитися, підприємливість та інноваційність, економічна обізнаність і фінансова грамотність, здатність до здорового способу життя тощо, практично залишилися поза їх дидактичною реалізацією. Залишається невирішеною проблема перевантаження учнів, особливо в старшій школі, зумовлена головним чином недосконалою структурованістю змісту і перенасиченням його другорядною інформацією. Доволі часто у доборі навчального матеріалу не враховуються вікові і пізнавальні можливості учнів, особливості їх психічного розвитку. Усе це зумовлює необхідність оновлення змісту освіти, перегляду підходів до його структурування. Як показали результати міжнародного дослідження якості освіти PISA-2018, у якому вперше взяли участь українські школярі, їхні знання і вміння насамперед потребують наближення до життєвих практик, а набуті навички мають задовольняти потреби сучасної людини для успішної життєдіяльності в глобалізованому світі [3].

Звісно, модернізація змісту загальної середньої освіти має відповідати тим парадигмальним змінам, що відбуваються у світових освітніх системах на даному

етапі їх розвитку. Насамперед це передбачає зміну знаннєвої парадигми, орієнтованої на обсяг засвоєної інформації з багатьох галузей знань, на компетентнісну, яка зорієнтована на здатність особистості використовувати набуті знання в життєвій практиці [4]. Тому перед українською школою постає завдання сформулювати в учнів ті ключові компетентності, завдяки яким вони стануть успішними і конкурентоздатними в сучасному високотехнологічному інформаційному суспільстві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останнім часом зміст шкільної освіти піддавався нищівній критиці як з боку широкої громадськості (батьків, учителів, роботодавців, самих учнів), так і в публікаціях наукової спільноти, які справедливо нарікали на його відірваність від потреб сучасної людини в доступній і якісній освіті. Дослідження стану і перспектив розвитку української освіти знайшло відображення у численних публікаціях, серед яких варто відзначити дві ґрунтовні праці, підготовлені вченими НАПН України, — Національні доповіді про стан і перспективи розвитку освіти в Україні, видані в 2011 і 2016 рр. [5; 6].

Наразі варто послатися також на науково-аналітичну доповідь «Про зміст загальної середньої освіти» [2], підготовлену в 2015 році вченими НАПН України, в якій зроблено найбільш ґрунтовний за останні роки аналіз змісту загальної середньої освіти. Зокрема у доповіді зазначено, що у процесі впровадження державних стандартів початкової, базової і повної загальної середньої освіти «постала низка проблем, пов'язаних з певними недосконаlostями самого змісту, а також науково-методичного і дидактичного забезпечення його реалізації» [2, с. 117]. Серед першочергових кроків, спрямованих на модернізацію змісту освіти, автори доповіді відзначають необхідність широкого запровадження компетентнісного підходу в освіті, формування у здобувачів освіти ключових компетентностей, необхідних кожній людині для успішної соціалізації і життєдіяльності в сучасному суспільстві.

Формулювання цілей статті. Серед першочергових завдань реформування середньої освіти відповідно до концепції Нової української школи визначено оновлення змісту, перегляд державних стандартів, створення освітніх і навчальних програм на нових концептуальних засадах. Для цього необхідно проаналізувати наявний вітчизняний і зарубіжний досвід реформування освітніх систем, виявити основні засади розбудови освіти в контексті світових тенденцій її розвитку, зокрема в царині модернізації змісту загальної середньої освіти. Оскільки нині відбувається розроблення стандарту базової середньої освіти, необхідно виокремити й обґрунтувати особливості реалізації її змісту відповідно до концептуальних засад Нової української школи, окреслити підходи до модернізації змісту базової середньої освіти, з'ясувати чинники, що впливатимуть на забезпечення її якості.

Виклад основного змісту. Оновлення змісту шкільної освіти, що відбувалося в різні часи, завжди було підпорядковано суті освітніх парадигм, що домінува-

ли на той час у професійному освітянському співтоваристві і суспільстві загалом. У процесі історичного розвитку суспільства освіта послугоувалася різними освітніми парадигмами (знанневою, біхевіористичною, гуманістичною, технократичною тощо), які відповідали тим чи іншим ідеям, принципам, соціокультурним цінностям чи поглядам на сутність освітнього процесу. Сучасна парадигма освіти акцентує увагу на здатності людини здобувати необхідну інформацію і застосовувати набуті знання і навички для розв'язання посталих життєвих проблем у професійній діяльності, навчанні, побуті, дозвіллі тощо [7].

Відомий американський психолог і педагог Дж. Брунер [8], характеризуючи генезу освітніх парадигм з позицій когнітивних стилів діяльності особистості, дійшов висновку, що загалом їх можна звести до таких основних зразків (моделей) освітньої діяльності:

- 1) навчання як наслідування;
- 2) навчання як трансляція набутого людством соціального досвіду;
- 3) навчання як процес формування мислення дитини.

Ці три моделі освітньої діяльності є історично зумовленими, проте вони не характеризують жорстко детерміновану послідовність їх реалізації в освітній практиці. Навчання як наслідування має місце й донині, наприклад, у процесі збереження культурної спадщини чи наслідування майстерності (як приклад: навчання петриківського розпису) або під час формування професійних навичок (будівельна справа, сервісні послуги). Так само освітня парадигма, орієнтована на формування мислення учнів, аж ніяк не перекреслює надбань історично більш ранньої парадигми передавання соціального досвіду в навчанні, а лише доповнює її психологічною домінантою розвитку мислення дитини, яка панувала на той час в освітянському і науковому середовищі.

Слід визнати, що в педагогіці були спроби об'єднати ці моделі в єдину. Розмірковуючи над подальшим розвитком освіти, Дж. Брунер схилився до думки, що вона повинна інтегрувати різні моделі освітньої діяльності, утворюючи нову якість з уже відомих підходів, ідей і поглядів на освітній процес. На підтвердження цього можна зазначити, що об'єднуючою основою сучасної парадигми освіти, на засадах якої відбувається нинішнє реформування української школи, є інтеграція трьох уже відомих у педагогіці й апробованих у шкільній практиці підходів — особистісно орієнтованого, діяльнісного і компетентнісного [1]. Тому нинішня модернізація змісту освіти відбувається в контексті відповідності цим трьома підходами в їх органічній єдності. Вона зумовлює особистісну зорієнтованість навчального матеріалу відповідно до освітніх потреб учнів, посилення діяльнісного і креативного чинників його усвідомлення як особистісного знання, тобто набутої компетентності [9]. Завдяки цьому особа здатна використовувати здобуті в освітньому процесі знання і вміння, усвідомлені сенси і ціннісні ставлення у найрізноманітніших ситуаціях життєвої практики.

Нинішня модернізація змісту шкільної освіти ґрунтується на різних засадничих підходах, які зумовлені суттю сучасної парадигми освіти. Особистісно зорієнтований підхід до навчання, як дидактична основа здійснення освітнього процесу в сучасних умовах, забезпечує задоволення освітніх потреб учнів відповідно до їхніх пізнавальних інтересів із урахуванням особливостей інтелектуального, емоційного і фізичного розвитку дітей. Діяльнісний підхід, як психологічне підґрунтя організації освітнього процесу, забезпечує реалізацію механізмів формування людського досвіду через адекватні прийоми і способи здійснення навчальної діяльності. Компетентнісний підхід, як гносеологічна основа здобуття освіти, забезпечує вироблення ціннісних ставлень і готовності учнів до застосування набутого досвіду в розв'язанні різноманітних життєвих проблем [9, с.8].

Безумовно, у цій тріаді центральне місце стосовно змісту освіти належить компетентнісним засадам його побудови. Освітні стандарти, що нині розробляються, відрізняються від їх попередніх генерацій (2001 р.; 2004 р.; 2011 р.) насамперед орієнтацією на ключові компетентності у структуруванні змісту. У попередніх стандартах компетентнісний підхід також грав роль підґрунтя, на якому вони створювалися. Проте основою їх побудови були предметні компетентності усталених у шкільній практиці галузей знань (математика, історія, біологія, фізика, хімія трудове навчання тощо), які окреслювали зміст і вимоги до його засвоєння.

Нинішній стандарт базової середньої освіти будується за іншим принципом. Зміст освіти окреслюється його компетентнісним потенціалом, який розкриває внесок кожної освітньої галузі у формування відповідних ключових компетентностей. Кожна з них характеризується певними результатами навчання, яких повинен досягнути кожен учень/учениця по завершенню базового рівня середньої освіти або певного його циклу (5 — 6 кл.; 7 — 9 кл.). Зміст кожної освітньої галузі структурується за змістовими лініями, які відображають їх гносеологічну сутність. Наприклад, для природничо-наукової освітньої галузі визначальними є здатність досліджувати природний світ, уміння використовувати наукові знання для пояснення природних явищ і техніко-технологічних процесів, екологічна обізнаність про наслідки людської діяльності в довкіллі, а також світоглядні цінності і ставлення до здобутого знання і набутого пізнавального досвіду.

Слід брати до уваги, що досягнення обов'язкового результату, обумовленого державним стандартом, може відбуватися у різний спосіб: шляхом «традиційного» навчання окремих предметів або завдяки інтеграції змісту навчання різних предметів в єдиний курс чи інші інтегровані форми освітньої діяльності. Як саме будуть реалізовуватися заплановані стандартом обов'язкові результати визначає освітня програма, яку розробляє заклад освіти відповідно до освітніх потреб та інтересів учнів.

Нинішня модернізація змісту освіти передбачає ширше використання предметно-інтеграційного підходу до структурування навчального матеріалу, за-

провадження на певних етапах навчання інтегрованих курсів та інших форм інтеграції змісту освіти. Оскільки довкола цього питання останнім часом виникають запеклі дискусії, дозволю собі висловити свої міркування щодо інтеграції в освіті, зокрема на прикладі природничої освітньої галузі. Насамперед зауважу, що я не є прихильником формального об'єднання природничих предметів на всіх етапах навчання у закладах середньої освіти в єдиний інтегрований курс, у чому дехто мене звинувачує. Але я переконаний у доцільності й ефективності інтеграційного підходу в шкільній освіті в широкому його розумінні. Це не виключає предметного підходу до навчання, а лише урізноманітнює його методи і способи реалізації змісту освіти в освітніх і навчальних програмах відповідно до вимог державних стандартів освіти.

Психологічні дослідження довели, що розвиток дитини на різних стадіях її соціалізації відбувається таким чином, що спочатку, у дошкільний період та на початках шкільної освіти вона сприймає навколишній світ цілісно, особливо не розрізняючи в ньому природні і соціальні явища. Згодом, у підлітковому віці у неї з'являється потреба в диференціації набутих знань і досвіду пізнання довкілля, у більш глибокому розумінні та поясненні перебігу подій і явищ, різних за своєю онтологічною суттю. Тобто на певному етапі шкільної освіти виникає необхідність у дисциплінарній диференціації набутого учнями досвіду за галузями знань, які в освітньому процесі реалізуються у формі окремих навчальних предметів. В одних випадках це відбувається раніше, в інших — пізніше. Проте багатовіковий досвід освітньої діяльності вказує на те, що в 12 — 15-річному віці, тобто на етапі базової середньої освіти доцільніше здійснювати предметне навчання учнів і формування у них понятійного мислення, ґрунтуючись на вікових пізнавальних особливостях розвитку дитини.

У юнацькому віці, на етапі профільної середньої освіти, коли в учнів починають формуватися стійкі пізнавальні інтереси до певних галузей знань, виникає необхідність в індивідуалізації освітнього процесу на засадах особистісно орієнтованого підходу до навчання, завдяки якому враховуються освітні потреби здобувача освіти. На цьому етапі здобуття середньої освіти виникає необхідність поєднання предметного з інтеграційним підходом до конструювання змісту профільної середньої освіти. Базові галузі знань, що визначають профіль навчання, доцільно реалізувати на предметній основі задля глибини опанування змістом профільної освіти. Інші галузі знань можуть викладатися як окремі предмети, так і інтегровано. Завдяки цьому учні переконуються в цілісності наукового знання і можливості пояснити різні об'єкти природи, явища і процеси з точки зору різних дисциплінарних знань. Крім того, інтеграційний підхід дає можливість досягти заплановані обов'язкові результати навчання, передбачені стандартом, за меншу кількість годин.

У педагогіці інтеграційний підхід в освіті тлумачать у більш широкому розумінні, ніж механічне (формальне) об'єднання кількох предметів в один «інтегрований курс», зокрема як спосіб вивчення певного об'єкта чи явища з точки зору різних галузей знань з урахуванням вікових особливостей розвитку дитини та наявного в неї пізнавального досвіду. Це може бути інтеграція знань на основі міжпредметних зв'язків (наприклад, вивчення будови речовини на основі фізичного і хімічного знання) або тематична інтеграція знань під час дослідження властивостей певного явища з позицій різних наук (енергія у фізиці, хімії, біології тощо). В освітній практиці відомі й інші варіанти реалізації інтеграційного підходу до навчання як способу конструювання змісту освіти. За певних умов вона може набути форму інтегрованого курсу як один із варіантів реалізації змісту освіти.

Структуризація змісту освіти, крім того, зумовлена прагматичними цільовими настановами життєвого вибору учнів. Якщо набуті знання і компетентності є необхідним фундаментом професійної кваліфікації чи здобуття освіти більш високого рівня, то відповідна система знань реалізується окремим навчальним предметом, як правило, поглибленого рівня засвоєння. Якщо ж вона відіграє світоглядну роль, наприклад, природничі науки для «гуманітаріїв» або суспільні для «природничників», то доцільнішим буде інтегрований курс, який розкриває цілісність наукового знання у поясненні феноменів навколишнього світу і є необхідною умовою цілісного розуміння довкілля. Тому, на нашу думку, інтеграційний підхід в освіті може запроваджуватися на будь-якому етапі шкільного навчання, враховуючи при цьому вікові особливості і пізнавальні інтереси учнів та освітні завдання курсу.

На користь раціонального запровадження інтеграційного підходу в освіті вказує факт розгортання у різних країнах світу сучасної дидактичної системи STEM-освіти як розумного узгодження змісту навчання природничих наук, технологій, інжинірингу і математики. Так, у звіті European SchoolNet, який містить результати дослідження 30 провідних країн світу, вказано, що 80 відсотків опитаних країн відзначили STEM-освіту як свій пріоритет. До того ж міжнародна моніторингова програма PISA передбачає в 2024 р. дослідження якості освіти саме в контексті STEM-освіти і в цьому сенсі виважене запровадження в українській школі інтеграційного підходу до навчання сприятиме поліпшенню показників оцінювання якості вітчизняної системи середньої освіти.

Безумовно, не всі предмети в школі мають бути інтегрованими курсами. Більше того, на різних етапах шкільного навчання інтеграційний підхід має свої обмеження, викликані особливостями психічного розвитку дитини. Освітній процес, щоб бути ефективним, повинен це враховувати і слідувати принципу природовідповідності в інтелектуальному розвитку дитини. За таких умов він буде якісним і результативним.

Загалом добір змісту базової середньої освіти відбувається на підставі означення її мети і вибору адекватної моделі навчання, що відповідає тій чи іншій парадигмі. У нинішніх умовах вони спрямовані на процес розвитку дитини, формування її особистісного знання. За таких умов освітній процес має на меті розкрити внутрішні механізми розвитку інтелекту дитини, його здатності і готовності до використання набутих знань і досвіду в різних життєвих ситуаціях (побуті, освітній чи професійній діяльності, повсякденному житті тощо), ціннісного ставлення до навколишнього світу. Основою такого навчання є визнання унікальності кожного учня як особистості і персоніфікація його освітньої траєкторії. Результатом такого навчання стає розвиток здібностей і обдарованості учня, які характеризують його як особистість. Знання, вміння і ставлення, сформовані в такому освітньому процесі, стають його особистісно усвідомленим досвідом, що відображається у формі набутих компетентностей і світогляду.

Висновки. Сучасна парадигма освіти інтегрує особистісно орієнтований, діяльнісний і компетентнісний підходи до навчання, які вже відомі в педагогіці й апробовані в освітній практиці. Домінуючим у цьому поєднанні є останній, компетентнісний підхід, що окреслює сукупність знань і вмінь, ціннісних ставлень і переконань, способів діяльності і якостей особистості, набуття яких є необхідною умовою її індивідуального розвитку й успішної соціалізації в суспільстві.

Зміст базової середньої освіти, що ґрунтується на компетентнісному підході, повинен бути зорієнтований на здатність учнів застосовувати набуті знання і вміння в різноманітних життєвих ситуаціях — у професійній діяльності, навчанні, повсякденній практиці. Тому в умовах компетентнісно орієнтованого навчання він має процесуальний характер задля розвитку мислення здобувачів освіти. Основною метою освітнього процесу стає залучення учнів до практичної діяльності з розв'язання життєво значущих завдань, аналізу й оцінювання здобутих результатів. У такій діяльності здобувачі освіти набувають власний пізнавальний досвід, у їхній свідомості утворюється особистісне знання у вигляді компетентностей зі своїми логічними конструктами, сенсами, цінностями і ставленнями.

Результат навчання характеризується не обсягом засвоєних предметних знань чи вмінь (понять, теорій, усталених картин світу тощо), а динамізмом когнітивних процесів щодо їх застосування (пояснити явище, обґрунтувати прийняте рішення, проаналізувати й оцінити подію, висловити ставлення тощо). Зміст базової середньої освіти має стати цілісним і системним щодо формування всієї сукупності ключових компетентностей, продовженням початкової освіти і фундаментом для здобуття профільної середньої. Тому кожна освітня галузь має конкретний наскрізний потенціал щодо формування кожної ключової компетентності і відповідальна тією чи іншою мірою за набуття її здобувачами освіти впродовж повної загальної середньої освіти.

Отже, модернізація змісту базової середньої освіти ґрунтується на поєднанні особистісно орієнтованого, діяльнісного і компетентнісного підходів до навчання, визначальним серед яких є останній. Цей процес вимагає оновлення на компетентнісних засадах моделей освітнього процесу і технологій навчання, зокрема предметно-інтеграційного підходу в конструюванні змісту освіти, що загалом має стати діяльнісно орієнтованими засадами сучасного освітнього процесу, зорієнтованого на застосування набутих знань і вмій у різноманітних життєвих ситуаціях.

Використані джерела

1. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. К.: МОН України, 2016. [Електронний ресурс]. Доступ: URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
2. Про зміст загальної середньої освіти: Науково-аналітична доповідь / За заг. ред. В.Г. Кременя. К.: НАПН України, 2015.
3. М. Мазорчук, та ін. Національний звіт за результатами міжнародного дослідження якості освіти PISA-2018 / Український центр оцінювання якості освіти. Київ: УЦО-ЯО, 2019. [Електронний ресурс]. Доступ: URL : http://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2019/12/PISA_2018_Report_UKR.pdf
4. O. Liashenko. Modernisation of the general secondary education content as the basis of reforming the Ukrainian school. *Education: Modern Discourses*. № 2, p.126-133, 2019.
5. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / Нац. акад. пед. наук України; за заг. ред. В.Г. Кременя.— Київ : Педагогічна думка, 2011.
6. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / Нац. акад. пед. наук України; за заг. ред. В.Г. Кременя.— Київ : Педагогічна думка, 2016.
7. European Commission. Proposal for a Council Recommendation on Key Competences for Lifelong Learning. Brussels, 2018. [Online]. Available: URL: <https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/recommendation-key-competences-lifelong-learning.pdf>
8. J.S. Bruner. *The Culture of Education*. Cambr., Mass.: Harvard University Press. 2006
9. О.І. Ляшенко, Ю.І. Мальований «На шляху до нової української школи: концептуальні засади і виклики. *Педагогіка і психологія*. № 3, с. 5-12, 2017.

References

1. Nova ukrayin's'ka shkola. Konceptual'ni zasady` reformuvannya seredn'oyi shkoly`. K.: MON Ukrayiny`, 2016. [Elektronny`j resurs]. Dostup: URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
2. Pro zmist zagal'noyi seredn'oyi osvity`: Naukovo-analytichna dopovid` / Za zag. red. V.G. Kremeny. K.: NAPN Ukrayiny`, 2015.
3. M. Mazorchuk, ta in. Nacional'ny`j zvit za rezul'tatamy` mizhnarodnogo doslidzhennya yakosti osvity` PISA-2018 / Ukrayin's'ky`j centr ocinyuvannya yakosti osvity`. Ky`yiv: UCZOYaO, 2019. [Elektronny`j resurs]. Dostup: URL : http://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2019/12/PISA_2018_Report_UKR.pdf

4. O. Liashenko. Modernisation of the general secondary education content as the basis of reforming the Ukrainian school. *Education: Modern Discourses*. № 2, p.126-133, 2019.
5. Nacional'na dopovid' pro stan i perspekty'vy' rozvy'tku osvity` v Ukrayini / Nacz. akad. ped. nauk Ukrayiny'; za zag. red. V.G. Kremenya.— Ky`yiv : Pedagogichna dumka, 2011.
6. Nacional'na dopovid' pro stan i perspekty'vy' rozvy'tku osvity` v Ukrayini / Nacz. akad. ped. nauk Ukrayiny'; za zag. red. V.G. Kremenya.— Ky`yiv : Pedagogichna dumka, 2016.
7. European Commission. Proposal for a Council Recommendation on Key Competences for Lifelong Learning. Brussels, 2018. [Online]. Available: URL: <https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/recommendation-key-competences-lifelong-learning.pdf>
8. J.S. Bruner. The Culture of Education. Camb., Mass.: Harvard University Press. 2006
9. O.I. Lyashenko, Yu.I. Mal'ovany`j «Na shlyaxu do novoyi ukrayins'koyi shkoly`: konceptual'ni zasady` i vy'kly'ky`. Pedagogika i psy`xologiya. # 3, s. 5-12, 2017.

Ляшенко Александр, доктор педагогических наук, профессор, действительный член НАПН Украины, академик-секретарь Отделения общего среднего образования НАПН Украины, Киев, Украина.

ОСНОВНЫЕ ПОДХОДЫ К ПРОЕКТИРОВАНИЮ СОДЕРЖАНИЯ БАЗОВОГО СРЕДНЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

В статье раскрываются основные подходы к проектированию содержания базового среднего образования, обусловленные реформированием украинской школы, в частности, разработкой и внедрением новых стандартов общего среднего образования. Освещаются отличия нового стандарта, построенного на компетентностных основах, от прежних. Подчёркивается, что обоснование изменений в содержании базового среднего образования подчинено сущности современной парадигмы образования, которая интегрирует личностно-ориентированный, деятельностный и компетентностный подходы к обучению. Доминирующую роль в этой триаде играет компетентностный подход, который нацелен на формирование ключевых компетентностей, необходимых каждому человеку для успешной жизнедеятельности.

При таком подходе содержание базового среднего образования обеспечивает индивидуальное развитие ребёнка как целостной личности и успешную социализацию его в современное общество. Достижимые при этом результаты обучения характеризуются не объёмом усвоенных предметных знаний и умений, а динамикой когнитивных процессов, побуждающих к применению их в различных ситуациях жизненной практики.

Ключевые слова: содержание базового среднего образования; компетентностный подход; ключевые компетентности; интеграция содержания образования; модели образовательной деятельности.

Liashenko Oleksandr, Doctor of Educational Sciences, Professor, full member of the NAES of Ukraine, Head of the Secondary Education Department NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

BASIC APPROACHES TO DESIGN CONTENTS OF BASIC SECONDARY EDUCATION

Annotation. The article highlights the main approaches to design the content of basic secondary education, which are due to the current reform of the Ukrainian school, the development and implementation of new standards of general secondary education. The differences of the new educational standard from the previous generations are revealed. The current modernization of the content of education is based on the key competencies that general secondary school students must master during their schooling.

The substantiation of changes in the content of basic secondary education is subordinated to the essence of the modern paradigm of education, which integrates personality-oriented, activity and competence approaches to learning. The content of basic secondary education should be aimed at the individual development of the child as a person and its successful socialization in modern society.

The new standard of education outlines the requirements for compulsory learning outcomes in basic secondary education as a component of cross-cutting competency potential for each field of education, which together ensure the formation of relevant key competencies of students throughout general secondary education. Compulsory learning outcomes can be achieved both through traditional subject learning and through an integrated approach to constructing educational content. Options for implementing the content of education are determined by the educational program developed by the educational institution.

Under this approach, the learning outcomes are characterized not by the amount of acquired subject knowledge or skills, but by the dynamics of cognitive processes for their application in different situations of life practice (professional activities, education, everyday life, etc.). The methodology of improving the content of basic secondary education takes into account different models of educational activities and is based on the recognition of the uniqueness of each student as a person and the need to personify his educational trajectory in accordance with educational needs.

Keywords: the content of basic secondary education; competency approach; key competencies; integration of educational content; models of educational activities.